

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้นำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. การจัดทำหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
 - 2.1 การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.2 กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา
 - 2.3 บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตร และการจัดทำ

หลักสูตรสถานศึกษา

3. การดำเนินการใช้หลักสูตร
 - 3.1 การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.2 สารการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้
 - 3.3 สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

พุทธศักราช 2544

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร หมายถึง รายวิชาที่กำหนดไว้ให้ศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2542 : 1272)

แรมสมร อยู่สถาพร (2533 : 3) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 40) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ศาสตร์ที่มี ทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้ และรวมไปถึง แผนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้ปฏิบัติตามเป้าหมายที่ต้องการ

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540 : 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 5 แนว ได้แก่

1. หลักสูตร คือ รายวิชาที่สอน
2. หลักสูตร เป็นมวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน
3. หลักสูตร เป็นแผนงานหรือโครงการซึ่งเป็นข้อกำหนดในการจัดการศึกษา
4. หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอน
5. หลักสูตร คือ สื่อกลางในการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง

ประทีป แสงส่อง (2541 : 10) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามที่สังคมต้องการ

สุจิตรา จงอยู่สุข (2542 : 16) ได้ให้ความหมาย หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดแผนงาน โครงการ รายวิชา เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่สถาบันการศึกษาได้จัดขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ

วาลี ภูสตร์ (2542 : 108) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่บรรจุแผนงานหรือโครงการและเนื้อหาวิชา กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ เจตคติและพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมนั้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

กล่าวโดยสรุปหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่เป็นสาระการเรียนรู้ กำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เขียนไว้อย่างเป็นทางการชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ และเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

1.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

จากคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วท 1166/2544 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อให้ใช้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถสนองความต้องการของบุคคลสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลกเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรมวิชาการ. 2544 : 1-25) ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักการจุดมุ่งหมาย ดังนี้

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบ

อาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มี ทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิต และการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทراثวัฒนธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งดีงามให้สังคม

โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง มีแนวปฏิบัติในการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้นตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3
- ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6
- ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่มสาระ ดังนี้

ภาษาไทย

คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สุขศึกษาและพลศึกษา

ศิลปศึกษา

การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้ ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลัก ในการจัดการเรียน การสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลุ่ทุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปศึกษา การงานอาชีพและ เทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และ สร้างศักยภาพในการคิด และการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เรื่องสิ่งแวดล้อม หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือก จัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้แต่ละกลุ่มไว้เฉพาะ ส่วนที่จำเป็นและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนอง ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถ กำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรม ที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตน ตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยการจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติ ให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาค้นชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองอาชีพ

2. กิจกรรมนักเรียน เน้นผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล ปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนด้านการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็น สำหรับพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้เพิ่มขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาเป็นผู้พัฒนาเพิ่มเติมได้

เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ได้แก่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ได้แก่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ได้แก่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 - 1,200 ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละ 5 - 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ได้แก่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

สรุปการกำหนดเวลาเรียนในแต่ละสาระการเรียนรู้และในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดสัดส่วนเวลาเรียน โดยคำนึงถึงวิสัยทัศน์ และความต้องการของชุมชนว่าจะเพิ่ม หรือลดส่วนใด แต่ต้องอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บท

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1	ช่วงชั้นที่ 2	ช่วงชั้นที่ 3	ช่วงชั้นที่ 4
	(ป.1 -3)	(ป.4- 6)	(ม.1-3)	(ม.4-6)
	การศึกษาภาคบังคับ			
การศึกษาขั้นพื้นฐาน				
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
1. ภาษาไทย	●	●	●	●
2. คณิตศาสตร์	●	●	●	●
3. วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
6. ศิลปะศึกษา	■	■	■	■
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
8. ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณ ปีละ 800-1,000 ชั่วโมง	ประมาณ ปีละ 800-1,000 ชั่วโมง	ประมาณ ปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง	ประมาณปี ละไม่น้อย กว่า 1,200 ชั่วโมง

หมายเหตุ ● สาระการเรียนรู้ที่ใช้เป็นหลักเพื่อพื้นฐานความคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา

■ สาระการเรียนรู้ที่สร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพในการคิด และการทำงาน

▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้ นอกจาก 8 กลุ่มและการพัฒนาตนตามศักยภาพ

สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้นั้น เป็นเพียงแนวทางกว้างๆ ไม่มีสาระการเรียนรู้และรายละเอียดในสิ่งที่จะนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินผล

และเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ก็ไม่ตายตัว ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนจะต้องเขียนในรายละเอียดในแต่ละสาระการเรียนรู้ ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์และภารกิจ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของแต่ละสถานศึกษาและธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ

2. การจัดทำหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

2.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษา ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข

หลักสูตรสถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนา ผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้จัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา สถานศึกษาจะต้องร่วมมือกับท้องถิ่น ชุมชน วัด หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจุดมุ่งหมายนี้ให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้น ๆ (กรมวิชาการ. 2545 : 30-35)

หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสนุกสนาน และความเพลิดเพลินในการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจ และเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียน ให้มากที่สุดมีความรู้สูงสุด สำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจและประสบการณ์ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานอย่างอิสระและร่วมกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญๆ ในการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี สื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะหลักการในการจำแนกระหว่างถูกหรือผิดเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างมีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบ ช่วยพัฒนาสังคมที่เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค

ภารกิจสำคัญก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1. สร้างความตระหนัก ให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับ
2. การพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตร
3. การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาคณะต่างๆ
4. การจัดทำข้อมูล สารสนเทศ ให้มีข้อมูลใช้ในการจัดการศึกษา
5. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

แนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เมื่อเตรียมความพร้อมทุก ๆ ด้านแล้ว จึงจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1) วิสัยทัศน์ สถานศึกษาจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่าโลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้ทันกับยุคสมัย การกำหนดวิสัยทัศน์ อาศัยความร่วมมือจากชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชนหรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันกับ คณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์ ที่จะปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนา ผู้เรียนที่มีพันธกิจ หรือภาระหน้าที่ร่วมกัน ในการกำหนดงานหลักของสถานศึกษา กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้น ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่าย เพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การคิดถามผล การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีการดังกล่าว จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร กำหนดสาระการเรียนรู้

2) ภารกิจ แสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติที่จะเป็นแนวทางการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรต่อไป

3) เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้นได้ตามต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนจะต้องมีการวัดและประเมินผล ด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน

2.1.2 การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สถานศึกษา กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้และ เวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไม่ได้ กำหนดรายละเอียดไว้ เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาจะต้องกำหนดว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จะให้เวลาเรียนเท่าไร

2.1.3 การจัดทำสาระของหลักสูตร

1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จาก มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม

2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการ เรียนรู้ ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในเบื้องต้น ให้สอดคล้องกับสาระและ มาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น

3) การกำหนดเวลาสำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1(ป.1-3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4-6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) กำหนดสาระการเรียนรู้เป็น รายปี ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - 6) กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคและจำนวนคาบเวลาให้ เหมาะสม สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสาระการเรียนรู้

2.1.4 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา

จัดกระทำโดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการ เรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้

ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของวิชานั้น ๆ เขียนได้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมของผลการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ ทั้ง 3 ด้าน

รูปแบบที่ 2 เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง : เขียนเป็นความเรียง สรุปภาพรวมของผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

ส่วนที่ 2 สาระการเรียนรู้ : เขียนเป็นความเรียงของขอบข่ายเนื้อหา

รูปแบบที่ 3 เขียนเป็นความเรียง ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ขอบข่ายกิจกรรมที่กำหนดกว้างๆ สอดคล้องกับผลเรียนรู้ของรายวิชา

ส่วนที่ 2 ขอบข่ายเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา

ส่วนที่ 3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างกว้าง ๆ

รูปแบบที่ 4 เขียนเป็นความเรียง ประกอบไปด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 จุดประสงค์ของรายวิชาที่สอดคล้องกับผลเรียนรู้รายวิชา

ส่วนที่ 2 ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

ส่วนที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้

ส่วนที่ 4 วิธีการวัดและประเมินผล

สรุปการจัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่รับผิดชอบจัดทำสาระการเรียนรู้นั้นๆเป็นผู้เขียนคำอธิบายรายวิชาหรือสาระ

2.1.5 การออกแบบการเรียนรู้

1) การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ และวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม และมีการจัดกระบวนการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม นำกระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปสอดแทรกในการเรียน

การสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ หลักสูตรสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เรียนรู้ได้ทุกเวลา สื่อการเรียนรู้จึงมีความจำเป็น และหลากหลายสื่อที่เป็นแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นของจริง เช่น แม่น้ำ ป่าไม้ ภูเขา ทุ่งนา สวน วัด สถานที่โบราณ ครูต้องนำนักเรียนไปเรียนรู้จากสิ่งพวกนี้ สื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร หนังสืออ่านประกอบ หนังสือพิมพ์ สื่อที่เป็นเครื่องเสียง หรือโทรทัศน์ วีดีโอ สื่อจากคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2) การวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอน ใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของ ผู้เรียน ข้อมูลทางการเรียนจะเป็นประโยชน์ ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนาและเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ ทราบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ การวัดประเมินผลจึงใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ประเมินความประพฤติกการร่วมกิจกรรม ผลงานจากโครงการ

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นการตัดสินใจเลื่อนช่วงชั้น

2.1.6 การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม

การเข้าร่วมกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเอง ตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนากิจกรรมให้ผู้เรียนสมบูรณ์ทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม สร้างเยาวชนให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมแนะแนวเป็นการส่งเสริม และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสม กับความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ครูผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจ ของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติม จากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ปลูกฝังความ มีระเบียบวินัยความรับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง แบ่งกิจกรรมได้ 2 ลักษณะ

2.1) กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของ ผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียน ให้กว้างยิ่งขึ้น

2.2) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝัง ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่างๆ นำไปสู่ พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา จากแนวทางที่กล่าวข้างต้น สถานศึกษา จะมีรายละเอียดครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน จึงต้องเรียบเรียงเพื่อให้ได้ หลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์ เป็นรูปเล่มควรประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล
8. การบริหารจัดการหลักสูตร
9. อื่น ๆ เช่น คำสั่งแต่งตั้งครูเขียนหลักสูตร

หลักสูตรดังกล่าวจึงเป็นหลักสูตรของสถานศึกษา ระบุชื่อโรงเรียนไว้ชัดเจน และปีที่จัดทำ

2.2 กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา

การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา ประกอบด้วย ขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน รวม 7 ภารกิจ ดังนี้(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กาฬสินธุ์. 2546 : 324)

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินการ

- สืบหาสภาพปัจจุบันของบุคลากร โดยอาจจะจัดทำแบบสอบถาม เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ประชุมชี้แจง/ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสารหรือศึกษา จากโรงเรียนนาร่อง เครือข่ายหรือแกนนำ

2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินการ

- ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตร
- ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากร
- จัดอบรม สัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร
- สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้

3. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและ

งานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น

4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษรให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎและระเบียบต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบด้วยวิธีการที่หลากหลาย และขอความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
8. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
10. กำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้
11. กำหนดการวัดผลและประเมินผล
12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

1. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้
2. จัดหา เลือ ก ใ ช้ ทำ และพัฒนาสื่อ
3. จัดกระบวนการเรียนรู้
4. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

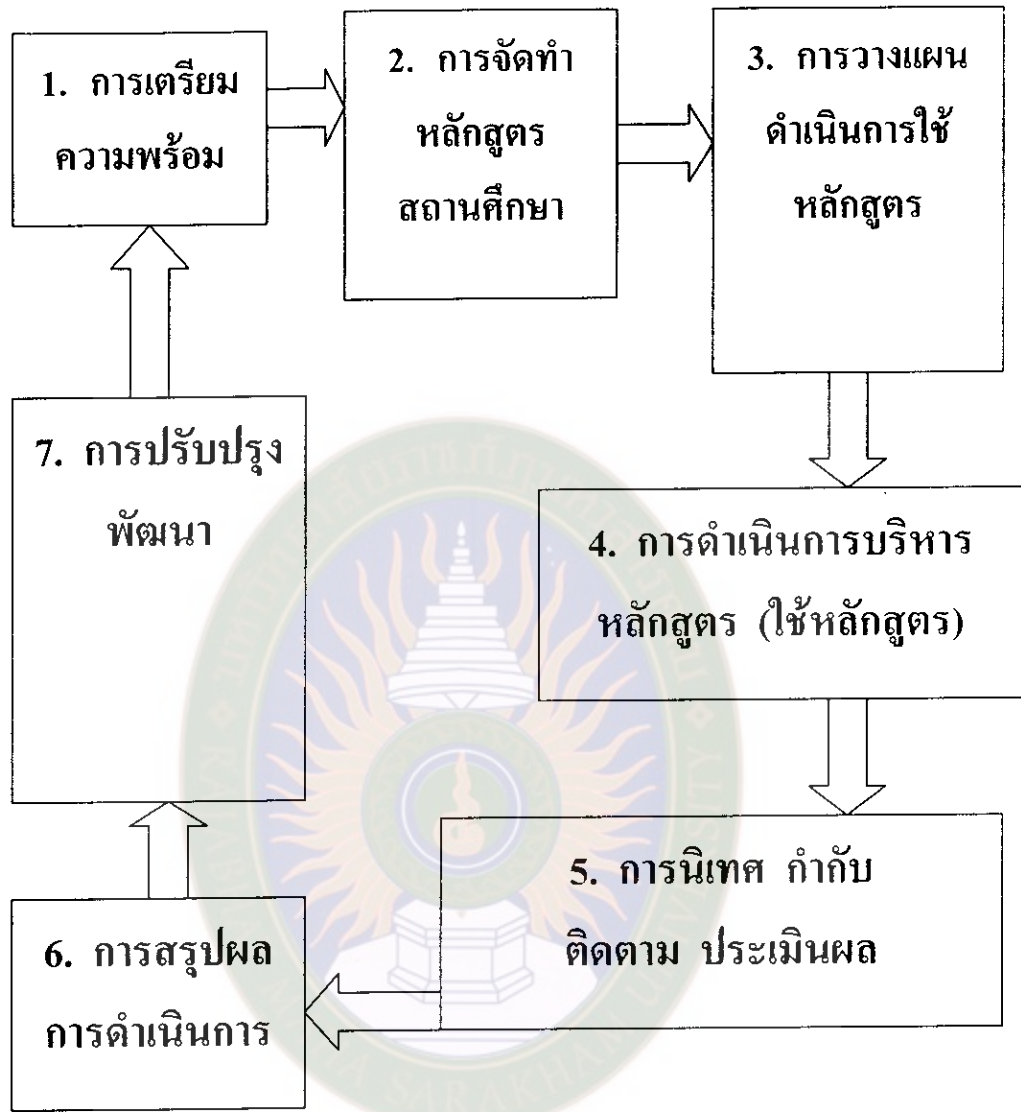
1. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา
2. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน

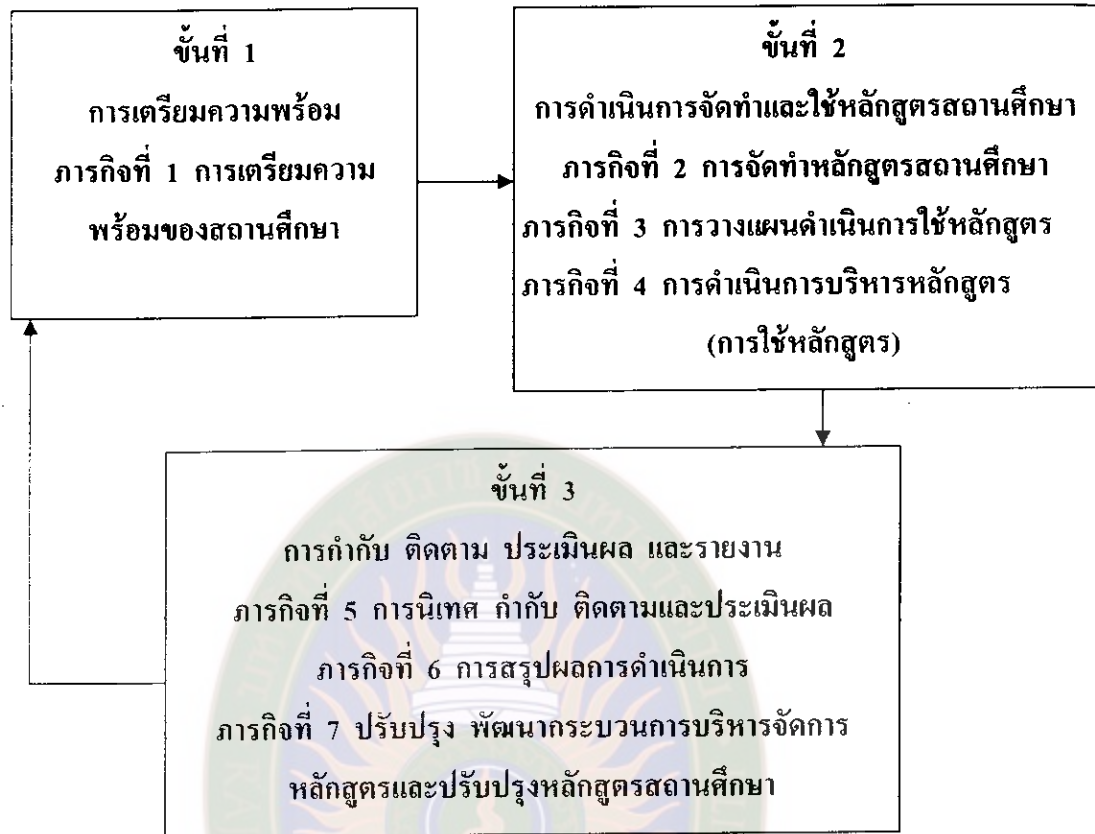
ภารกิจที่ 7 การปรับปรุง พัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหา/ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร
2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ที่มา : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์. 2546 : 324
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 1 การบริหารจัดการหลักสูตร

ที่มา : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์, 2546 : 327

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

2.3 บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในสถานศึกษามีดังนี้

(กรมวิชาการ, 2545 : 50-58)

2.3.1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 2) เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา

- 3) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
- 4) สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้ และความสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
- 5) จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ
- 6) ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตร สถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

2.3.2 บทบาทของครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2) จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระและมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม
- 3) จัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิต ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ
- 4) พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทันทต่อเหตุการณ์
- 5) เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติดีต่อเพื่อนครู และนักเรียน
- 6) จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม
- 7) จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ
- 8) จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้
- 9) จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้านและชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.3.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

- 3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 4) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะทำงาน/อนุกรรมการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาแต่งตั้ง
- 5) สนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 6) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
- 7) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

2.3.4 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา

- 1) วางแผนการดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา และแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิเทศกำกับ ติดตามให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการแนะแนวให้สอดคล้องกันและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานุเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การแนะแนวให้เป็นไปตามจุดหมาย และแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร
- 4) ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และชุมชน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ
- 5) ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

6) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

7) ติดตามผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้น และระดับกลุ่มวิชาในแต่ละปีการศึกษา เพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

8) ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา แล้วใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของครู และการบริหารหลักสูตรในปีการศึกษาต่อไป

2.3.5 บทบาทหน้าที่ของอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา

1) กำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของกลุ่มวิชาในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ดำเนินการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน

3) พัฒนาแผนการสอนรายวิชาที่เป็นมาตรฐานกลาง เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับใช้ตามความเหมาะสมและให้การสอนนำไปสู่การเรียนรู้มากที่สุด

4) พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

5) กำหนดแนวทางพัฒนาเครื่องมือและกำกับติดตามการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาที่กำหนด

6) วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

7) ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

8) นิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

9) รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรายวิชา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนตรวจสอบและประเมินการบริหารหลักสูตรรายวิชา และกลุ่มวิชาในภาคเรียนที่ผ่านมา และวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรในภาคเรียนต่อไป

10) รายงานผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู - อาจารย์ และผลการบริหารหลักสูตรของกลุ่มวิชาโดยเน้นผลที่เกิดกับผู้เรียนต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ที่เกี่ยวข้อง

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.3.6 บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียน
- 2) มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา
- 3) ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
- 4) จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- 5) อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน
- 6) สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
- 7) ร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้อง ประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน
- 8) ปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้คู่คุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้
- 9) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

10) จัดให้บุตร ธิดา หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

2.3.7 บทบาทหน้าที่ของประชาชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) มีส่วนร่วมกำหนดสาระของหลักสูตรและแผนพัฒนาการศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษา
- 2) สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
- 3) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

2.3.8 บทบาทหน้าที่ของชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษา
- 2) มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน
- 3) เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง
- 4) ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
- 5) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 6) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.3.9 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 1) กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน
- 2) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
- 3) จัดระบบและเครื่องมือการประเมินด้านคุณลักษณะ
- 4) ประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลรวมทั้งของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น ร่วมกับครูผู้สอน ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 5) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสาระหลักสูตรของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 6) สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

2.3.10 บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองและครูวางแผนการเรียนรู้ของตนเองให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
- 2) มีความรับผิดชอบใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีคุณภาพ

- 3) ปฏิบัติตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ ความสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 4) มีการประเมินและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง
- 5) รักษาสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
- 6) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

3. การดำเนินการใช้หลักสูตร

3.1 การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (โสภณ โสมดี และอภันตรี โสตะจินดา. 2545 : 14 - 18)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 8 กลุ่มวิชา คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และพัฒนาผู้เรียนตามความสามารถที่มีอยู่เต็มศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นการปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เน้นการเรียนรู้ที่เป็นการบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ภายในกลุ่มวิชาและระหว่างกลุ่มวิชาโดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผ่านการปฏิบัติโครงการอย่างน้อยช่วงชั้นละ 1 โครงการ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม และทำให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ได้หลายมาตรฐานในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน รวมทั้งจัดให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

3.1.1 องค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ (โสภณ โสมดี และอภันตรี โสตะจินดา. 2545 : 14 - 18)

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง ควรทราบบองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ ดังนี้

- 1) คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
- 2) การจัดสาระการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ต้องมีความสมดุล และเหมาะสมกับวัย ความต้องการของผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ ผลการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้ และทักษะ/กระบวนการเรียนรู้ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียนรู้
- 3) แหล่งการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัด ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
- 4) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูล ห่วงใยซึ่งกันและกัน
- 5) ผู้เรียนมีความศรัทธาต่อผู้สอน สาระการเรียนรู้ และกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
- 6) สาระการเรียนรู้ ทักษะ/กระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน ผลจากการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง
- 7) กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ชุมชนและสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกัน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

3.1.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดความสุขในการเรียนรู้

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดความสุขในการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง ควรจัดดังนี้

- 1) สาระการเรียนรู้ที่จะนำมาจัดการเรียนรู้ต้องเริ่มจากง่ายไปหายาก เริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล และสามารถเชื่อมโยงนำไปใช้ในชีวิตจริงได้
- 2) บรรยากาศในการเรียนรู้ ควรเป็นบรรยากาศที่มีความเป็นธรรมชาติแห่งการเรียนรู้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างและเลือก เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น ไม่บีบบังคับ ชัดชัด และกดดันผู้เรียน

3) ครูมีความพร้อมที่จะจัดการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่ครูต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สติปัญญา สังคม รวมทั้งปัญหาในการเรียนรู้หรือความต้องการเป็นพิเศษ เพื่อที่ครูจะได้เตรียมสาระการเรียนรู้ วิธีการที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4) กิจกรรมการเรียนรู้ต้องหลากหลาย สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ได้รับความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่

5) กระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนมีลักษณะส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพในการค้นหาความรู้อย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ การแก้ปัญหา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

6) สื่อการเรียนรู้ต้องหลากหลาย เน้นสื่อเพื่อการค้นคว้ามากกว่าสื่อประจำรายวิชา เป็นสื่อที่สร้างสรรค์ ได้รับความสนใจผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

7) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มุ่งนำผลมาปรับปรุงให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา โดยเน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ใช้วิธีการที่หลากหลายทั้งเรื่องมือและผู้ประเมิน ทั้งนี้ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย

3.1.3 เทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้นมีมากมายหลายวิธี เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ จึงจำแนกตามแนวคิดการจัดกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม ได้แก่การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบค้นพบ แบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม แบบใช้การตัดสินใจ

2) เทคนิคการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ได้แก่วิธีการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การทำรายงาน การค้นคว้าอย่างอิสระ การเขียนเรียงความ การเรียนเสริม การทำโครงงาน การทำนิตยสาร การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล

3) เทคนิคการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ประกอบการเรียน เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ ตำราเรียน และแบบฝึกหัด การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป

4) เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย การโต้วาทิ กลุ่ม Buzz การอภิปราย การระดมพลังสมอง กลุ่มแก้ปัญหา กลุ่มติว การประชุมแบบต่าง ๆ การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มสืบค้น คู่คิด การฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

5) เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เช่น การจัด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เกม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร บทบาทสมมติ

6) เทคนิคการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ได้แก่ ปริศนาความคิด ร่วมมือ แข่งขัน หรือกลุ่มสืบค้น กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิด กลุ่มร่วมมือ

7) เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น การเรียนการสอน แบบใช้เรื่องเล่าหรือการเล่าเรื่อง (Story line) และการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving)

3.1.4 ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

1) ครูบางส่วนยังมีความเข้าใจว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด (เป็นศูนย์กลาง) คือ การจัดการเรียนรู้ที่ ครูไม่ต้องทำอะไรมาก ปล่อยให้ผู้เรียน เป็นผู้คิด และลงมือทำกันเอง ผู้เรียนอยากทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ

แนวคิดที่ถูกต้องคือ ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ครูจะยังมีบทบาทสำคัญ มากยิ่งขึ้น เพียงแต่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครูต้องปรับเปลี่ยนไป เช่น ครูจะไม่ บอกความรู้ แต่จะเป็นผู้ช่วยอำนวยความสะดวก คอยช่วยเหลือ ชี้แนะ สร้างความพร้อม โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน ทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มที่สำคัญ คือ ครูต้องรู้ความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนทุกคน รวมทั้งมีความรู้ในเนื้อหาวิชา สามารถแนะนำแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้

2) พ่อ แม่ ผู้ปกครองบางส่วนยังมีความเข้าใจว่า “ลูกจะมีความรู้ได้ต้อง ไปเรียนรู้ที่โรงเรียนเท่านั้น”

แนวคิดที่ถูกต้อง คือ พ่อแม่นั้นแหละคือครูคนแรกของลูก การเรียนรู้ควร เริ่มต้นที่บ้าน โดยพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ต้องสร้างนิสัยการเรียนรู้ให้กับเขาตั้งแต่เด็ก เช่น เล่าเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันให้ฟัง อ่านหนังสือให้ฟัง แล้วให้เปิดโอกาสให้ซักถาม ให้เกิดความอยากรู้อยากติดตามต่อไป พ่อแม่จึงมีบทบาทสำคัญในการชี้โลกกว้าง และสร้าง ภูมิคุ้มกันทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ให้กับลูก นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก ก็เปรียบเสมือนครูเช่นกัน เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเขาสามารถเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ พัดลม ใบไม้ ต้นไม้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

3) ในชุมชนและสังคมทั่วไปยังเข้าใจว่า “การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหน้าที่ของครูในโรงเรียนเท่านั้น”

แนวคิดที่ถูกต้อง คือ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น อาศัยความรู้ ความสามารถของครูเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องระดมสรรพกำลังจากชุมชน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาช่วยด้วย เพราะในชุมชนนั้นมีทรัพยากรมากมาย อาทิ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาไทย แหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน วัฒนาอาราม เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้ได้อย่างไม่มีวันจบสิ้น นอกจากนี้การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้นยังเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องอีกหลายฝ่าย เช่น องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ฯลฯ ล้วนแล้วแต่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาทั้งสิ้น

3.2 สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้สาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นกรอบที่ครูผู้สอนจะต้องนำไปเขียนขยายผลและนำไปสู่ภาคปฏิบัติจริงในสาระต่าง ๆ ทั้ง 8 วิชาดังนี้ (กรมวิชาการ. 2544 : 12-20)

สาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีทั้งหมด 5 สาระ คือ

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท.1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด ไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความย่อความและเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดูและการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสวงหาความรู้ ความคิด ความรู้สึกต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของ

ภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพและความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและ วรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีทั้งหมด 6 สาระ คือ

สาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ

มาตรฐานที่ ค 1.1 เข้าใจถึงความหลากหลายถึงการแสดงจำนวน และการ ใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐานที่ ค 1.2 เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวนและ ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่างๆ และสามารถใช้ในการดำเนินการในการแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.3 ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค1.4 เข้าใจระบบจำนวนและสามารถนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวน ไปใช้ได้

สาระที่ 2 : การวัด

มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด

มาตรฐาน ค 2.2 วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการได้

มาตรฐาน ค 2.3 แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

สาระที่ 3 : เรขาคณิต

มาตรฐาน ค 3.1 อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้

มาตรฐาน ค 3.2 ใช้การนึกภาพ(Visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (Spatial reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต(geometric model)ใช้ในการแก้ปัญหา

สาระที่ 4 : พีชคณิต

มาตรฐาน ค 4.1 อธิบายและวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์และฟังก์ชันต่างๆ

มาตรฐาน ค 4.2 ใช้นิพจน์ สมการ อสมการ กราฟและแบบจำลองทาง คณิตศาสตร์ อื่นๆ แทนสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนแปลความหมายและนำไปใช้แก้ปัญหาได้

สาระที่ 5 : การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น

มาตรฐาน ค 5.1 เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

มาตรฐาน ก 5.2 ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็น ในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล

มาตรฐาน ก 5. 3 ใช้ความรู้เกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็น ช่วยในการ ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้

สาระที่ 6 : ทักษะ/ กระบวนการทางคณิตศาสตร์

มาตรฐาน ก 6.1 มีความสามารถในการแก้ปัญหา

มาตรฐาน ก 6.2 มีความสามารถในการใช้เหตุผล

มาตรฐาน ก 6.3 มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทาง คณิตศาสตร์ และการนำเสนอ

มาตรฐาน ก 6.4 มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทาง คณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้

มาตรฐาน ก 6.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ มีทั้งหมด 8 สาระ

สาระที่ 1 : สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ว 1.1 เข้าใจหน่วยพื้นฐานของชีวิต ความสัมพันธ์ของ โครงสร้างและ หน้าที่ของระบบต่างๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบ เสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแล สิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว 1.2 เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอด ลักษณะทาง พันธุกรรม วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพการใช้ เทคโนโลยีชีวภาพ ที่มีผลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2 : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการ สืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 เข้าใจความสำคัญของธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับท้องถิ่น ประเทศและโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาคมีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 3.2 เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 4 : แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1 เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว 4.2 เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่างๆ ของวัตถุในธรรมชาติ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 5 : พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงานปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6 : กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1 เข้าใจกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อมของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 7 : ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว 7.1 เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะและกาแล็กซี่ ปฏิสัมพันธ์ ภายในระบบสุริยะและผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำ ความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 7.2 เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 8 : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ภายใต้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้น เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีทั้งหมด 5 สาระ

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ศ 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือและสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ศ 1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ศ 1.3 ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ศ 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ
ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจใน
สังคมโลก

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัย
ประวัติศาสตร์ และสามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล
มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
ในแง่ของความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึง
ความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา
ไทย มีความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึง
ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระหว่างที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบธรรมชาติ
ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศซึ่งจะนำไปสู่การใช้
และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม
ทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม และมีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากร
และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มีทั้งหมด 5 สาระ

สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ 1.1 เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโต และพัฒนาการ
ของมนุษย์

สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ 2.1 เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษา
และมีทักษะในการดำรงชีวิต

สาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และ
กีฬาสากล

มาตรฐาน พ 3.1 เข้าใจทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย
การเล่นเกมและกีฬา

มาตรฐาน พ 3.2 ระวังการออกกำลังกาย การเล่นเกมและการเล่นกีฬา
ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬามีจิตวิญญาน
ในการแข่งขันและชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา

สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพสมรรถภาพและการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ
การดำรงสุขภาพการป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน พ 5.1 ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อ
สุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้จ่าย สารเสพติด และความรุนแรง

สาระการเรียนรู้ศิลปะ มีทั้งหมด 3 สาระ

สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการความคิด
สร้างสรรค์และวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่าทางศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดต่องาน
ศิลป์อย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์
และวัฒนธรรมเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาระที่ 2 : ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรี อย่างสร้างสรรค์วิเคราะห์
วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรมเห็นคุณค่าของดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น

สาระที่ 3 : นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์
วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระชื่นชมและ
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีทั้งหมด 5 สาระ

สาระที่ 1 : การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะมีคุณธรรมมีจิตสำนึกในการใช้พลังงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการทำงานเพื่อการดำรงชีวิต และครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์และงานธุรการ

มาตรฐาน ง 1.2 มีทักษะ กระบวนการทำงานและการจัดการ การทำงาน เป็นกลุ่มการแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่องาน

สาระที่ 2 : การอาชีพ

มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจ มีทักษะมีประสบการณ์ในงานอาชีพที่สุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต

สาระที่ 3 : การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการและความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบสร้างสิ่งของเครื่องใช้วิธีการเชิงกลยุทธ์ตามกระบวนการเทคโนโลยีสามารถตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิตแวดล้อมโลกของงานและอาชีพ

สาระที่ 4 : เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจเห็นคุณค่าและใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูลการเรียนรู้ การสื่อสารการแก้ปัญหาการทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

สาระที่ 5 : เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

มาตรฐาน ง 5.1 ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน การสร้างอาชีพสุจริต อย่างมีความเข้าใจมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และมีความคิดสร้างสรรค์

สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีทั้งหมด 4 สาระ

สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านสื่อจากประเภทต่างๆและนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ค1.2 มีทักษะในการสื่อสารทางภาษาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้สึกและความคิดเห็นโดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ค1.3 เข้าใจกระบวนการพูด การเขียนและสื่อสารข้อมูลความคิดเห็นและความคิดรวบยอดในเรื่องต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ

สาระที่ 2 : ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและนำไปใช้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ค 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทยและนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ค 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ค 4.1 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษาชุมชนและสังคม

มาตรฐาน ค 4.2 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันในสังคม

3.3 สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้มีความสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนการเรียน และประเมินผลการเรียนของตน แสดงออกอย่างอิสระเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพ เรียนรู้จากสภาพจริง จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว และมีประสบการณ์ตรงที่สัมพันธ์กับสังคม

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำงานเป็นหมู่คณะเพื่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ (กรมวิชาการ. 2545 : 6-54)

3.3.1 ความสำคัญของการเรียนรู้

สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีมากมายหลากหลายรูปแบบ มีบทบาทและให้คุณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น

- 1) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
- 4) สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์เรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และทำให้อยากรู้ อยากเห็น
- 5) ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน
- 6) เกื้อหนุนผู้เรียนที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ให้เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน
- 7) ช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกัน
- 8) ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม
- 9) ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากสื่อที่หลากหลาย
- 10) เชื่อมโยงโลกที่อยู่ไกลตัวผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน

3.3.2 ลักษณะของสื่อการเรียนรู้

นอกเหนือจากสื่อที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนและการสอนโดยตรงตามวัฒนธรรมการเรียนที่เคยมีมาแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ เหตุการณ์ หรือความคิดก็ตาม ถือเป็นสื่อการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับว่าเราเรียนรู้

จากสิ่งนั้น ๆ หรือนำสิ่งเหล่านั้นเข้ามาสู่การเรียนรู้ของเราหรือไม่ สื่อทั้งหมดอาจจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

- 1) สื่อสิ่งพิมพ์
- 2) สื่อเทคโนโลยี
- 3) สื่ออื่น ๆ
 - 3.1) สื่อบุคคล
 - 3.2) สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 3.3) สื่อกิจกรรม/กระบวนการ
 - 3.4) สื่อวัสดุ/เครื่องมือและอุปกรณ์

3.3.3 หลักการเลือกสื่อการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนการสอนทุกครั้ง ผู้สอนจะต้องมีการวางแผนด้วยการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ล่วงหน้า และเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งมีหลักการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่ผู้สอนควรคำนึงถึงที่สำคัญคือ

- 1) การเลือกสื่อการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะสอน
- 2) การเลือกสื่อการเรียนรู้ต้องเหมาะสมกับผู้เรียน
- 3) พิจารณาความเป็นไปได้และค่าใช้จ่าย
- 4) พิจารณาความสะดวกและความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้

3.3.4 หลักการใช้สื่อการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น สิ่งสำคัญนอกเหนือจากการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ก็คือ การใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพซึ่งมีหลักการดังนี้

- 1) การเตรียมตัวของผู้สอน
- 2) การเตรียมจัดสภาพแวดล้อม
- 3) การเตรียมพร้อมผู้เรียน
- 4) การใช้สื่อการเรียนรู้
- 5) การประเมินการใช้สื่อการเรียนรู้

3.3.5 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้

1) กระบวนการจากหลักสูตรสู่สื่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือมาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนดตามที่หลักสูตรกำหนดก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจึงต้องศึกษาและจัดทำสาระของหลักสูตรกลุ่มสาระหลักสูตรจนเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- (1) นโยบายการศึกษา แผนแม่บท ธรรมนูญของสถานศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (2) ความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้เรียน
- (3) สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะทำการสอน หรือจัดการเรียนรู้
- (4) แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 ดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา โดย

- (1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค
- (2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
- (3) จัดทำคำอธิบายรายวิชา
- (4) จัดทำหน่วยการเรียนรู้
- (5) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดย

- (1) ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้
- (2) จัดหา เลือกใช้ จัดทำหรือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้
- (3) จัดทำเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้
- (4) จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผน

ขั้นที่ 4 ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ทำการสอน

- (1) ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
- (2) ประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ทำการสอน เพื่อติดตามตรวจสอบและกำกับการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน

2) กระบวนการจากหลักสูตรสู่สื่อการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะต่างไปจากหลักสูตรที่ผ่านมาที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาเอง บทบาทในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษา จึงเป็นภารกิจที่ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องดำเนินการเพราะสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม หรือมีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดคงมีอาจจะสนองผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค ตามหลักสูตรกลุ่มสาระต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค อาจดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

- (1) การผลิต/จัดทำสื่อการเรียนรู้ชิ้นใหม่
- (2) การดัดแปลง/ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำ/สร้างไว้แล้ว

3) การผลิต/จัดทำสื่อการเรียนรู้ชิ้นใหม่การผลิต/จัดทำสื่อการเรียนรู้ชิ้นใหม่ เป็นวิธีการได้มาซึ่งสื่อการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนสามารถกำหนดรูปแบบ สาระการเรียนรู้และวิธีนำเสนอสาระการเรียนรู้ของสื่อชิ้นนั้นได้ตามความต้องการของผู้สอนอย่างแท้จริง แต่ครูผู้สอนจะต้องใช้เวลาในการออกแบบและดำเนินการผลิต จัดทำสื่อชิ้นนั้นมากบ้างน้อยบ้างตามแต่ละชนิดหรือประเภทของสื่อที่จะผลิต การผลิต/จัดทำสื่อการเรียนรู้ชิ้นใหม่ สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น

- (1) หนังสือเรียน
- (2) คู่มือครู/คู่มือการสอน/คู่มือการจัดการเรียนรู้
- (3) ชุดการเรียนการสอน
- (4) บทเรียนสำเร็จรูป
- (5) แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ แบบฝึกกิจกรรม
- (6) สื่อเสริมการเรียนรู้อื่น ๆ

4) กระบวนการผลิตสื่อการเรียนรู้ การผลิตสื่อการเรียนรู้แต่ละประเภทอาจมีขั้นตอน/วิธีผลิตที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไป ในที่นี้จะนำเสนอกระบวนการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้กับการผลิตสื่อการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีกระบวนการตามขั้นตอนต่อไปนี้

- (1) กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการผลิตสื่อ
- (2) ศึกษาและกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน โดยพิจารณาว่าผู้ที่จะใช้

สื่อนั้นคือใคร มีความรู้และประสบการณ์เดิมมาอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติส่วนอื่น ๆ ของสื่อให้เหมาะสมต่อไป

(3) กำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาสาระว่าจะต้องประกอบด้วยเนื้อหาสาระอะไรบ้าง ทั้งนี้ควรจะต้องพิจารณากำหนดเนื้อหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

(4) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยการตีความและจำแนกแยกย่อยจุดประสงค์ทั่วไปให้ละเอียดไปถึงขั้นที่ทราบได้ว่า เมื่อผู้เรียนเรียนรู้จากสื่อชิ้นนั้นแล้วสามารถทำอะไรได้บ้างซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

(5) กำหนดรูปแบบและวิธีประเมินผล

(6) กำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหา เป็นการวางแผนว่าจะเสนอเนื้อหาสาระในรูปแบบใด เรียงลำดับหัวข้อและเนื้อหาอย่างไร มีตัวอย่าง มีการนำเรื่อง สรุปรเรื่อง หรือทบทวนเรื่องอย่างไร ควรมีแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมแทรกอยู่ด้วยหรือไม่ ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

(7) กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำสื่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะผลิตสื่อการเรียนรู้ชนิดใด อาจจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อเทคโนโลยี ผู้ผลิตจะต้องกำหนดว่าจะหาข้อมูลสนับสนุนได้จากแหล่งใด เช่น แหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหา ภาพประกอบ แผนภูมิ เป็นต้น

(8) ยกร่างและจัดทำสื่อการเรียนรู้ตามรูปแบบ และวิธีการที่กำหนดไว้

(9) ทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้น โดยนำสื่อต้นแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้เรียนที่จะต้องใช้สื่อชิ้นนั้น ใช้สื่อต้นแบบนี้จัดการเรียนการสอนจริง เพื่อศึกษาข้อบกพร่องต่างๆ สำหรับนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงสื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

(10) ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ตามข้อมูลที่ได้ศึกษาไว้

(11) นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้

3.3.6 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

1) บทบาทของผู้เรียน บทบาทของผู้เรียนเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญมีดังนี้

(1) แสวงหาแหล่งของสื่อการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแหล่งในการศึกษาค้นคว้า และนำมาใช้ประโยชน์

(2) เรียนรู้ลักษณะของสื่อต่าง ๆ สื่อมีอยู่อย่างมากมายหลายชนิด

ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ลักษณะของสื่อ แล้วเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ และได้ประโยชน์สูงสุดจากสื่อแต่ละชนิด ซึ่งอาจให้คุณค่าแตกต่างกัน

(3) เรียนรู้วิธีใช้และดูแลรักษาสื่อชนิดต่าง ๆ เพื่อใช้ให้ถูกต้องตามลักษณะ และขั้นตอนของการใช้สื่อชนิดนั้น เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และถนอมการใช้งานของสื่อให้คงทนถาวรและเป็นการประหยัด

(4) การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมทางตรงโดยการจัดทำสื่อขึ้นเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งอาจจัดทำโดยลำพังหรือรวมกลุ่มกันจัดทำ ส่วนการมีส่วนร่วมทางอ้อมอาจกระทำได้โดยช่วยผู้สอนจัดทำสื่อ

(5) ส่งเสริมให้มีสื่อการเรียนรู้ ตลอดจนให้มีการใช้สื่อการเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

2) บทบาทของผู้สอน บทบาทของผู้สอนเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

(1) การเลือก การใช้ และการประเมินสื่อ สื่อที่จะใช้ประกอบการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีและสื่ออื่น ๆ ผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อสนองเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ เพราะไม่มีสื่อชนิดใดเพียงชนิดเดียวที่สมบูรณ์แบบที่สุดหรือดีที่สุดในทุก ๆ ด้าน สื่อแต่ละชนิดมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกันไป จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม

(2) การให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน ผู้สอนมีหน้าที่ชี้แนะ แนะนำเกี่ยวกับแหล่งที่ผู้เรียนจะไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้สื่อแต่ละชนิดมีธรรมชาติวิธีการใช้และวิธีดูแลรักษาแตกต่างกัน ผู้สอนต้องเป็นผู้แนะนำผู้เรียนให้ใช้และดูแลรักษาอย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้สูงสุด

(3) การจัดทำสื่อ สื่อบางชนิด เช่น หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ครูผู้สอนอาจจัดทำโดยเรียบเรียงขึ้นใหม่หรือจัดทำเสริมหรือเพิ่มเติมจากสื่อที่มีอยู่แล้ว

(4) การสนับสนุนส่งเสริมให้มีสื่อ ผู้สอนมีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการชักชวนผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมบริจาคสื่อต่าง ๆ เพื่อรวบรวมไว้สำหรับให้ผู้เรียนที่ไม่มีได้ขืมเรียนหรือจัดเป็นห้องวิชาการไว้สำหรับให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

3.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและการประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งดำเนินการดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544 : 24-27)

1. การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือมุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรม การเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นปฏิบัติให้สอดคล้องอย่างเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และโครงการ หรือเพิ่มสะสมงาน

2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทาง ในการ ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินช่วงชั้นไปพิจารณาการตัดสินใจเลื่อนช่วงชั้นกรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้องให้มีการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีกาประเมินผลการเรียนรู้อีกครั้งด้วย

3. การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน จะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเกณฑ์การจบช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษานั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ

และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเกณฑ์การตัดสินและ ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น ตามเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 (จบการศึกษาภาคบังคับ)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสิน ผลการเรียนรู้ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมิน การอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียนให้ได้ตาม เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมิน ตามเกณฑ์ ที่สถานศึกษากำหนด

3.4.1 เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาจะต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียน เพื่อใช้ ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนตามที่เห็นสมควร เช่นเอกสาร แสดงผลการเรียนของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในวิชาต่าง ๆ แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลงานการด้านต่าง ๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดเอกสารหลักฐานการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้ เหมือนกันเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน และการส่งต่อ นักเรียน เช่นเอกสารแสดงผลการเรียน เอกสารแสดงวุฒิการศึกษา แบบรายงานผู้สำเร็จ การศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.4.2 การเทียบโอนผลการเรียน

ให้สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ และหรือจากการประกอบอาชีพ มาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง ในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ การ พิจารณาเทียบโอนสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. พิจารณาหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ ความสามารถ ของผู้เรียนในด้านต่างๆ

2. พิจารณาความรู้และประสบการณ์ตรง จากการปฏิบัติจริงการทดสอบ สัมภาษณ์

3. พิจารณาความสามารถ และปฏิบัติจริง ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการจะวางระเบียบในการถือปฏิบัติต่อไป

หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จึงเป็นส่วนที่มีรายละเอียด นับตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย โครงสร้างเนื้อหาสาระและเวลา การ ออกแบบการเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำหลักสูตร ท้องถิ่น รวมทั้งการวัดผลประเมินผลการเรียน ซึ่งถือเป็นภารกิจของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่จะต้องดำเนินการ แล้วประชาสัมพันธ์ผู้เกี่ยวข้องให้รับรู้การเปลี่ยนแปลง หรือการใช้ หลักสูตรใหม่

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

วีระ เสาวกอภุท (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการนำหลักสูตร ไปใช้ใน โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการบริหารหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรและการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนการ บริการหลักสูตร ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีวุฒิทางวิชาชีพครูต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันใน ด้านการบริหารหลักสูตร การบริการหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ส่วนการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ผู้บริหารมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ประสบการณ์ในการบริหารและขนาดของโรงเรียนมิใช่เป็นตัวแปรที่ทำให้การนำหลักสูตรไป ใช้ของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน

รัตนา บัวสนธ์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขต ภาคกลางตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น คือการอนุรักษ์และสร้าง ป่าไม้ของชุมชน ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากป่า(การใช้สมุนไพร) ที่เป็นกระบวนการคิด และการกระทำ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างวัด โรงเรียนและชุมชนมีระดับความสัมพันธ์ที่ดี

โดยขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนและตามที่หลักสูตรแม่บทได้กำหนดแนวทาง โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรได้

เสถียร ยะระเชิด (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีความต้องการการนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ อยู่ในระดับมาก ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ทำการสอนในโรงเรียนที่ขนาดต่างกัน มีความต้องการนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับด้านหลักสูตรแม่บทและกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กับครูที่ไม่ผ่านการฝึกอบรม มีความต้องการการนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรารักษ์ บางเลี้ยง (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของถิ่น ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า หน่วยงานทุกระดับมีการทำความเข้าใจหลักสูตรในเนื้อหาที่ตรงกัน มีการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปใช้มากกว่าที่จะวิเคราะห์เพื่อที่จะปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพมากที่สุด ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องขาดทักษะในการพัฒนาหลักสูตร ขาดแหล่งความรู้และขาดความรู้พื้นฐาน ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

เจริญ ขุนเสถียร (2536 : 106-110) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในเรื่องการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการจัดทำแผนการสอน

ประภาส สุกตติ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ของพนักงานครูเทศบาล ในเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า พนักงานครูเทศบาลที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน คือ ต่ำกว่า 6 ปี

และตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป มีความต้องการนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ไม่แตกต่างกัน และเปรียบเทียบตามตัวแปรขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติการสอน พบว่า มีความต้องการนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ไม่แตกต่างกันเช่นกัน

ธวัช ทองแสน (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารและการใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนของผู้บริหาร สถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า

- 1) การบริหารและการใช้หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารหลักสูตร ด้านกระบวนการนิเทศการใช้หลักสูตร และด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2) การบริหารและการใช้หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี มีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกรายการทั้ง 3 ด้าน

มยุรี สิงห์แก้ว (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตร พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีการปฏิบัติน้อย ได้แก่ ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนและลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการบริการและบริการหลักสูตร 2) สภาพปัญหาการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหามากที่สุดได้แก่ ด้านงบประมาณ รองลงมาได้แก่ ด้านบุคลากร 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะทำให้การใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ 3 อันดับแรก ได้แก่ จัดอบรมบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้และทักษะในการสอนเฉพาะด้านอยู่เสมอ จัดเอกสารหลักสูตรให้เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน และประชาสัมพันธ์งานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญ

ประทีป แสงส่อง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา จากการศึกษาพบว่า

ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา มีปัญหาการบริหารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาการบริหารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีห้องเรียนต่างกันมีปัญหาการบริหารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

อุบล ชมประสพ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ด้านการจัดระบบข้อมูลพื้นฐานมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ด้านการจัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่อการสอน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิมิตร ต่อทิมะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา โดยภาพรวมและรายชั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา ที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยภาพรวมและรายชั้นตอนไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สุทวิช ขาญพิทยา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปฏิบัติการศึกษาที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา ได้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุกโรงเรียน โดยมีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน และปรับปรุงและจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ทำให้นักเรียนเกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่น หลักสูตรที่โรงเรียนได้พัฒนาขึ้นมากคือ กลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความต้องการในระดับมาก

นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเตรียมด้านบุคลากร ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรและด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ส่วนปัญหาในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรนั้น ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ยกเว้นด้านบุคลากรที่มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” 2) สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระของหลักสูตร การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดรูปแบบ วิธีการเกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ส่วนปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น ส่วนใหญ่มีปัญหามีอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ยกเว้น ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรที่มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” 3) สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาสื่อสารเรียนรู้ ส่วนปัญหาในการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทุกด้าน

เมฆินทร์ เณียง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการประเมินผลและมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการเตรียมความพร้อม 2) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการบริหารหลักสูตร ไม่แตกต่างกัน จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการประเมินผล 3) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด คือควรสนับสนุนและจัดสรรงบประมาณเพื่อการเตรียมความพร้อม และการบริหารหลักสูตรให้มากยิ่งขึ้น ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบ ผู้บริหารโรงเรียนควรควบคุมกำกับ ติดตามประเมินผล และให้ความช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอย่างจริงจัง

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อิงลิช และ สเตฟฟี (English and Steffy.1983 : 29 - 32 อ้างอิงมาจาก สายสวาสดี วิไลกุล. 2537 : 69) ศึกษาเรื่อง ความแตกต่างระหว่างการสร้างหรือการออกแบบหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนออกแบบการสร้างหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้นั้นมีความแตกต่างกัน การสร้างหลักสูตรเป็นการทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามเป้าหมาย ซึ่งองค์ประกอบหลายประการอาจจะยังไม่

สัมพันธ์กันอย่างเต็มที่ ส่วนการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะต้องสัมพันธ์กับการบริหารหลักสูตร จะต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน

แลนเจนบัค (Langenbach. 1972 : 35-38 อ้างอิงมาจาก สมมาศ ทองร่วง. 2537 : 31) ทำการวิจัยเรื่องเจตคติของครูที่มีต่อการใช้และวางแผนพัฒนาหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรจะมีเจตคติทางบวกต่อการใช้หลักสูตรและการวางแผนหลักสูตรมากกว่าครูที่ไม่มีประสบการณ์หรือไม่มีส่วนร่วม

ยูเนสโก (UNESCO. 1978 : 66 อ้างอิงมาจาก วิวัฒน์ สัมฤทธิ์รัชฌาสัย. 2540 : 27) ได้สรุปปัญหาการใช้ หลักสูตรของบางประเทศประเทศในทวีปเอเชีย ได้แก่ ออสเตรเลีย บังกลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา พบว่าปัญหาการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาที่ขาดการประสานงานที่ค้ำระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารหลักสูตรระดับต่างๆ ไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรของครู และผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมครู เกี่ยวกับหลักสูตรขาดประสิทธิภาพ ขาดแคลนเอกสารหลักสูตร ตำราเรียนไม่ทันสมัย ขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบ และศูนย์พัฒนาหนังสือ ขาดการวางแผนที่ดีในการนำหลักสูตรไปใช้

เทร่า แทค แชน วองซ์ (Teresa Tack Shan Wong. 2002 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมกับจุดแข็ง จุดอ่อน และเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน คณะทำงานมีปฏิสัมพันธ์ในการร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรนักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่น่าพอใจของผู้เกี่ยวข้องและนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรและวิชาวิทยาศาสตร์

จากการค้นคว้าผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน มีสภาพปัญหาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษา

ชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แตกต่างกัน และการวิจัยนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการ ในด้านการเตรียมความพร้อมการใช้หลักสูตร ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้าน การดำเนินการใช้หลักสูตร มากน้อยเพียงใด และมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY